

УДК 378.046-021.68-051

О. В. КАСЬЯНОВА, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

КОНЦЕПТ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРА МИСТЕЦТВА У ТВОРЧИХ АСПІРАНТУРАХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглянута актуальність впровадження в Україні нового ступеня доктора мистецтва з поєднанням творчої та наукової компонент в його підготовці, визначені інноваційні підходи до формування освітньо-творчих програм аспіранта в контексті гармонізації європейських освітніх структур.

Ключові слова: заклад вищої освіти мистецького спрямування, творча аспірантура, доктор мистецтва, освітньо-творча програма, творчий мистецький проєкт.

Початок нового тисячоліття позначився інтенсивним розвитком високих технологій, які здійснюють вагомий вплив на усі сфери життєдіяльності людини, у тому числі на культуру і мистецтво.

Зростання темпоритмів життя сучасного суспільства, більш активний, швидкий, синтезований характер сприйняття ним інформації вимагає пошуку нових підходів до створення мистецьких проєктів, динамізації розвитку у них подій.

Можливість сприйняття соціумом будь-якої інформації з різних країн світу завдяки інтернету, впровадження досягнень науки і техніки у створенні мистецького продукту призводить до застосування новітніх атр-технологій в його сценографічному оформленні, в синкретичному поєднанні різноманітних засобів виразності, у психологічному поглибленні художніх образів персонажів тощо.

Широка обізнаність глядача в сучасних можливостях створення та інтерпретації мистецького продукту вимагає підготовки митців нової генерації, спроможних органічно поєднувати на міжгалузевому рівні досягнення різних видів мистецтв з інноваційними розробками різних галузей наук.

Актуальність підготовки такого фахівця спонукала прийняття на державному рівні Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва в аспірантурах закладів вищої освіти [7], що обумовлює мету повідомлення, а саме: визначення інноваційних підходів у організації навчального процесу даного фахівця.

До прийняття даного Порядку післязвільське підвищення кваліфікації митця здійснювалося: у творчому аспекті – через асистентуру-стажування, у науковому – через аспірантуру, а після набуття здобувачем ступеня доктора філософії – через докторантуру [8; 10].

Нині нагальна потреба у підготовці фахівця, однак добре обізнаного у науково-дослідницькій та творчо-мистецькій діяльності, який вільно володіє синтезом професійних компетенцій митця та мистецтвознавця, набуває свого реального втілення.

Одним з перших закладів вищої освіти мистецького спрямування, який започаткував підготовку доктора мистецтва у творчій аспірантурі, стала Національна музична академія України імені П.І. Чайковського. Восени 2019 року в Академії відбувся перший набір у творчу аспірантуру за спеціальностями 025 – музичне мистецтво та 026 – сценічне мистецтво (спеціалізація музична режисура).

На основі Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва, затвердженого Кабінетом Міністрів України [7], керуючись законом України Про вищу освіту [10], в Академії були розроблені Положення про асистентуру-стажування та творчу аспірантуру [6] і Правила прийому до них на навчання [9]. Згідно з Положенням та Правилами, на підставі Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва були визначені особливості прийому на навчання за третім рівнем освіти з означених спеціальностей.

За спеціальністю 025 – музичне мистецтво навчання відбувається: на першому році – в асистентурі-стажуванні, на другому та третьому роках – у творчій аспірантурі. За спеціальністю 026 – сценічне мистецтво (спеціалізація музична режисура) усі три роки навчання відбуваються у творчій аспірантурі.

Навчання здобувачів ступеня доктора мистецтва здійснюється за освітньо-творчими програмами, розробленими відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм [5] та синхронізованими з європейськими освітніми структурами [2; 3]. Згідно з даним Положенням зміст програми здобувача ступеня доктора мистецтва поділяється на освітню та творчу складові.

Освітня складова програми передбачає опанування навчальними дисциплінами за наступними шістьма напрямками з набуттям певних компетентностей [7] відповідно до Національної рамки кваліфікації [4]:

- здобуття глибинних знань зі спеціальності та спеціалізації в контексті сучасних досягнень мистецтвознавства;
- поглиблення практичних творчих мистецьких компетентностей у відповідності до академічної та професійної кваліфікацій;
- набуття науково-педагогічних компетенцій в контексті викладацької діяльності у закладі вищої освіти;
- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетенціями, формування системного наукового світогляду;
- набуття універсальних дослідницьких навичок;
- здобуття мовних компетенцій для комунікації у фаховому середовищі та при роботі з іншомовними текстами.

Творча складова програми передбачає підготовку творчого мистецького проекту та його наукове обґрунтування, для реалізації яких аспіранту призначаються творчий керівник та науковий консультант у разі відсутності наукового ступеня у керівника.

З метою системного ґрунтовного опанування освітньо-творчою програмою здобувач складає індивідуальний навчальний план, в якому визначаються зміст, послідовність, строки виконання та обсяг усіх складових програми. Успішне виконання аспірантом індивідуального навчального плану є обов'язковою умовою допуску до захисту мистецького творчого проекту.

Атестація аспірантів здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою радою закладу вищої освіти мистецького спрямування на підставі публічного захисту творчого мистецького проекту. Аспірант має право на вибір спеціалізованої ради для захисту власного мистецького проекту.

В Академії наявні дві спеціалізовані ради за спеціальностями «музикознавство» і «теорія та історія культури». Якщо творчий проект аспіранта тяжіє до аналізу музичної драматургії твору, то доцільним буде його захист за спеціальністю «музикознавство». Якщо у мистецькому творчому проекті домінує театрознавча складова, пов'язана з особливостями режисури музичного театру, то доцільним буде захист за спеціальністю «теорія та історія культури».

Для захисту мистецького творчого проекту на здобуття ступеня доктора мистецтва до спеціалізованої ради надаються результати дослідницької складової з можливим оформленням у вигляді дисертаційної роботи та відео-, аудіо-, фотозапис на електронних носіях результатів творчої складової, апробованої на глядачеві з відгуками керівника і консультанта.

У разі успішного захисту творчої та наукової складових мистецького проекту аспіранту присвоюється ступінь доктора мистецтва з можливістю отримання професійних кваліфікацій [1]: мистецтвознавець (музикознавець, театрознавець), викла-

дач закладу вищої освіти IV рівня акредитації, митець у галузі музичного мистецтва (композитор, диригент, артист-вокаліст, артист-інструменталіст, художній керівник та ін.), митець у галузі сценічного мистецтва (режисер музичного, музично-драматичного театру, художній керівник, директор та ін.).

Резюмуючи вищесказане, треба відмітити вірно визначений концепт підготовки доктора мистецтва у творчих аспірантурах закладів вищої освіти, що полягає в окресленні інноваційних підходів навчання фахівця означеного рівня у контексті гармонізації європейських освітніх структур, спроможного бути конкурентоздатним на сучасному мінливому ринку праці в умовах інтеграційних соціокультурних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Класифікатор професій ДК 003:2010. Затверджений наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. №327. Затверджений зі змінами наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 10 серпня 2016 р. №1328. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>.
2. Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання // Програма TUNING: гармонізація освітніх структур в Європі / пер. з англ. Ю. М. Рашкевича. – К. : ТОВ «Поліграф плюс», 2016. – 80с. – URL : http://ibhb.chnu.edu.ua/uploads/files/metodrada/Rozroblennya_osv_program.pdf
3. Методичні рекомендації щодо опису освітньої програми в контексті нових стандартів вищої освіти // Проект Європейського Союзу: національна команда з реформування вищої освіти / розроб. Ю. М. Рашкевич. – URL : <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3-pidtrymka-reform/natsionalna-komanda-ekspertiv-here/materiali-here/614-korysni-materiali-i-publikatsii-z-pytan-modernizatsii-vyshchoi-osvity.htm>.
4. Національна рамка кваліфікацій : постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1341. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.
5. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2019 р. № 977. – Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 08 серпня 2019 р. за №880/33851. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19>.
6. Положення про асистентуру-стажування та творчу аспірантуру Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Затверджено вченою радою від 27 чер-

- вня 2019 р. Протокол №13. – URL : <http://knmau.com.ua/wp-content/uploads/Polozhennya-pro-asistenturu-stazhuvannya-ta-doktora-mistetstva-2019.pdf>.
7. Порядок здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні : постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 865. – URL : <https://законодавство.com/download/postanova-vid-jovtnya-2018-865-pro-2018-67669.html>.
 8. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установ) : постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF/stru>.
 9. Правила прийому на навчання до творчої аспірантури Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Затверджено вченою радою від 27 червня 2019 р. Протокол №13. Наказ №171-А. – URL: <http://knmau.com.ua/wp-content/uploads/Pravila-prijomu-na-navchannya-do-tvorchoyi-aspiranturi.pdf>.
 10. Про вищу освіту: закон України № 1556-VII // Відомості Верховної ради України. 2014. 01 липня. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

